

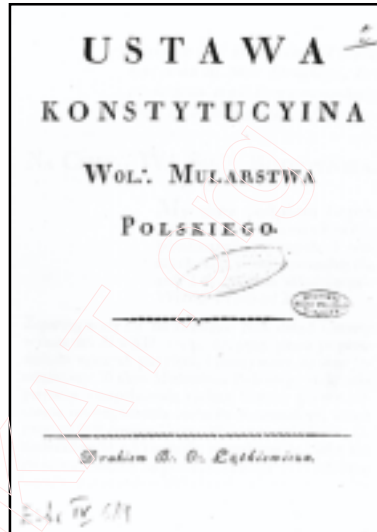
Канстытуцыйны статут вольнага мулярства Польскага. 1820 г.

Ідэйныя і палітычныя перамены, якія адбываліся ў Еўропе ў першыя дзесяцігоддзі XIX ст., істотна паўплывалі на развіццё руху вольных муляраў на тэрыторыі Рэчы Паспалітай. Націск ліберальнай ідэалогіі і пачатак эпохі еўрапейскіх нацыяналізмаў справакавалі барацьбу сярод адэптаў Вялікага ўсходу Каралеўства Польскага і Вялікага Княства Літоўскага вакол пытаньняў пра задачы і формы масонскай працы. Статут 1784 г. не адпавядаў сітуацыі, у якой апынуліся вольныя муляры былой Рэчы Паспалітай на пачатку XIX ст. Але адзінае разуменне сутнасьці рэфармавання адсутнічала.

Прадстаўнікі ліберальных колаў імкнуліся да далейшай лібералізацыі Братэрства і ўвядзення ў яго ідэалогію нацыянальнага кампанента. Апошні звычайна атаясамліваўся з незалежнай Польскай дзяржавай. Менавіта так разумелі яго браты люблінскай ложы “Вярнутая вольнасць” (Валерыян Лукасіньскі, Казімір Махніцкі ды інш.), якія ў 1819 г. заснавалі канспіратыўнае Нацыянальнае вольнае мулярства, дзеля “захавання нацыянальнасці”¹.

Годам раней (1818) браты віленскай ложы “Руплівы ліцьвін” ад’юнт Віленскага ўніверсітэту і адзін з кіраўнікоў Таварыства шубраўцаў Казімір Контрым і доктар Якуб Шымкевіч прапанавалі ўласны варыянт рэформаў. Іх праграма прадугледжвала ператварэнне ложаў у навукова-дабрачынныя арганізацыі, якія павінны былі дзейнічаць легальна і аўтаномна. Толькі гэта, на думку рэфарматараў, магло паспрыяць ператварэнню вольнага мулярства ў шырокі сацыяльны рух. Аднак праграма не была падтрыманая, і планаваная “рэвалюцыя” абмежавалася ўтварэннем з ліку рэфарматараў ложы “Руплівы ліцьвін рэфармаваны”. Яна праіснавала да канца 1818 г. і пасля смерці Я.Шымкевіча спыніла свае працы.

Памяркоўна ліберальнае кіраўніцтва Вялікім усходам у сваю чаргу выношвала планы цэнтралізацыі вольнамулярскага саюза і замены шматлікага і штогод абіраемага кіраўніцтва на вузкае кола правадыроў, якія б абіраліся на працяглы тэрмін. Гэтую ідэю падтрымлівала большасць сяброў Вышэйшай капітулы, якія ў лібералізацыі і палітызацыі вольнага мулярства бачылі рэальную пагрозу яго існаванню ў Расейскай імперыі. Вялікі майстар Вялікага ўсходу Станіслаў Костка Пагоцкі, парушаючы прынятую працэдур, арганізаваў зацвярджэнне праекта новага Статута.

¹ Hass L. Wolnomularstwo w Europie Środkowo-Wschodniej w XVIII i XIX wieku. – Wrocław, 1982. – S. 288.

Статут быў падпісаны Вялікім майстрам 3 траўня 1820 г., пасля таго як яго прызналі 12 ложкаў і 6 капітул. У Беларусі і Літве праект статута Вышэйшай капітулы прынялі два капітулы – “Святыня спакою” (Нясвіж) і “Дасканалая еднасць” (Вільня), а таксама тры ложы – “Паўночная паходня” (Менск), “Вузел еднасці” (Наваградск), і “Славянскі арол” (Вільня). Праўда, паводле Л.Хаса, апошняя з іх хутка перакінулася ў лагер апазіцыі².

Наогул, большасць масонскіх арганізацый былой Рэчы Паспалітай выступіла супраць Статута 1820 г. У чэрвені 1820 г. С.Костка Патоцкі атрымаў “Пратэст”, падпісаны прадстаўнікамі 24 арганізацый вольных муляраў. Сярод пратэстантаў была гарадзенская ложа “Сябры чалавецтва”, а таксама віленскія ложы “Руплівы ліцьвін” і “Добры пастыр”. Некаторыя варштаты ў знак пратэсту спынілі свае працы. Адбыўся раскол вольнамулярскага руху, які так і не быў пераадолены.

1 жніўня 1822 г. Указам імператара Аляксандра I дзейнасць вольных муляраў на тэрыторыі Расейскай імперыі забаранялася.

Тэкст Канстытуцыйнага статута друкуецца з назначнымі скарачэннямі паводле выдання *Ustawa Konstytucyjna Wolnego Mularstwa Polskiego* [b.m., 1820?].

Канстытуцыйны статут вольнага мулярства Польскага

Адбывалася пад Усходам Варшавы

Дня 29 месяца другога, года ісціннага 5820

альбо эры агульнай дня 29 красавіка года 1820.

Дзеля славы Вялікага Будаўніка сусвету

Мы ніжэйпадпісаўшыся Паўнамоцныя

Капітулярных ложаў вышэйшых і ніжэйшых,

Правінцыяльных ложаў, а таксама ложаў Св. Яна,

якія складаюць Вялікі ўсход Польскі

Разглядзеўшы тыя Статуты, якія былі прынятыя дня 26 месяца XII года ісціннага 5783 нашымі папярэднікамі, і палічыўшы, што сучасны стан вольнага мулярства Польскага патрабуе іх дапрацоўкі; пасля вызначэння дзеля гэтай справы асобнай Камісіі, якая вынікі сваёй працы прадставіла Славутаму Варштату Вялікіх афіцэраў, а таксама пасля звароту праз Вялікага майстра нашага да вышэйшай дагматычнай Улады, захаваўшы пэўную разважлівасць і атрымаўшы ад нашых братоў асабліва паўнамоцтвы, мы паставілі і зацвердзілі наступны Канстытуцыйны Статут:

Раздзел I. Вольнае мулярства Польскае

Артыкул 1

Капітулярныя ложы альбо вышэйшыя і ніжэйшыя Капітулы, якія ў Вялікім усходзе не могуць быць прадстаўленыя, інакш як 1/5 часткай агуль-

² Ibidem. S. 291.

най колькасці Паўнамоцных прадстаўнікоў усіх ложаў, змешчаных на выяве Вялікага ўсходу. Правінцыяльныя ложы, якія знаходзяцца па-за межамі Каралеўства Польскага, але падпарадкоўваюцца Вялікаму ўсходу Польскаму, і ложы Св. Яна, як тыя, што ўжо існуюць, так і тыя, што будуць утворацца паводле палажэнняў дадзенага Статуту, утвараюць Вольнае мулярства Польскае.

Артыкул 2

Ложы, асабліва тыя, што знаходзяцца па-за межамі Каралеўства Польскага, могуць непасрэдна належаць да Вялікага ўсходу Польскага, калі выкажуць выразнае ўласнае жаданне.

Раздзел II. Вялікі ўсход Польшчы

Артыкул 3

Вялікі ўсход Польшчы аб'ядноўвае ў сабе ўсе ўлады Ордэна, у тым ліку:

- a, Заканадаўчую
- b, Найвышэйшага нагляду
- c, Дагматычную
- d, Выканаўчую
- e, Судовую

Артыкул 4

Заканадаўчая ўлада належыць да Паўнамоцных прадстаўнікоў Капітулярных, Правінцыяльных і Сімвалічных ложаў.

Артыкул 5

Улада Найвышэйшага нагляду належыць Вялікаму майстру і яго Радзе.

Артыкул 6

Дагматычная ўлада належыць Найвышэйшай капітуле.

Артыкул 7

Выканаўчая ўлада належыць Вялікаму варштату Вялікіх афіцэраў.

Артыкул 8

Судовая ўлада належыць усяму Вялікаму ўсходу паводле наступных палажэнняў:

a, Вялікі варштат Вялікіх афіцэраў выносіць прысуд як першая інстанцыя ў выпадку падачы скаргі на Вялікага афіцэра і афіцэра Вялікага ўсходу, суда над усёй ложай, суда над Майстрам кафедры, яго Намеснікам і Дзорцамі.

У гэтых выпадках канчатковы прысуд належыць да сходу Паўнамоцных прадстаўнікоў.

в, Вялікі варштат выносіць канчатковы прысуд па ўсіх справах, якія пачынаюцца са звароту жожаў, за выключэннем тых, што звязаныя з выключэннем муляра з Таварыства. У гэтым выпадку апошняй інстанцыяй з'яўляецца Вялікі ўсход. Дэпутаты разглядаюць справы, што датычаць Упаўнаважанага жожа, падчас сходаў Вялікага ўсходу ў першай і апошняй інстанцыі.

Найвышэйшая капітула разглядае справу свайго сябра ў Найвышэйшай капітуле.

Артыкул 9

Вялікі ўсход складаецца:

- а, з Вялікага майстра і яго Рады.
- б, з Найвышэйшай капітулы.
- с, з Паўнамоцных прадстаўнікоў Капітулярных, Правінцыяльных і Сімвалічных жожаў.
- д, з Вялікіх афіцэраў і афіцэраў Вялікага ўсходу.

Артыкул 10

Вялікая Рада Вялікага майстра складаецца з Вялікага майстра і шасці Вялікіх саноўнікаў.

Артыкул 11

Вялікімі афіцэрамі Вялікага ўсходу з'яўляюцца:

1. Вялікі Першы дазорац
2. Вялікі Другі дазорац
3. Вялікі прамоўца
4. Вялікі сакратар
5. Вялікі скарбнік
6. Вялікі Майстар абрадаў
7. Вялікі судзя
8. Вялікі ялмужнік
9. Вялікі захавальнік пячаткі
10. Вялікі архівіст
11. Вялікі мечнік
12. Вялікі будаўнічы рахмістр
13. Вялікі сцэнарт

Артыкул 12

Афіцэрамі Вялікага ўсходу з'яўляюцца:

- а, Прамоўца ў нацыянальнай мове
- б, Прамоўца ў мовах, у якіх працуе жожа ў рэгіёне Вялікага ўсходу
- с, Гасцёўнік

- d, Сакратар Вялікага варштату
- e, Сакратары ў мовах, у якіх працуе ложа ў рэгіёне Вялікага ўсходу
- f, Майстар абрадаў
- g, Сцэарт
- h, Дырэктар гармоніі.

Азначаныя афіцэры атрымліваюць правы і прывілеі Вялікіх афіцэраў, калі замяняюць іх падчас адсутнасці.

Раздзел III. Працы Вялікага ўсходу

Артыкул 13

Вялікі ўсход будзе збірацца на звычайныя працы і на ўрачыстыя. Звычайныя працы будуць адбывацца ў прысутнасці толькі сяброў Вялікага ўсходу; урачыстыя працы будуць адбывацца ў прысутнасці ўсіх Вольных муляраў.

Артыкул 14

Такія праблемы, як:

- a, Абмеркаванне законаў,
- b, Абранне Вялікіх саноўнікаў,
- c, Квартальныя і гадавыя справаздачы з працы Вялікага варштату,
- d, Рытуальныя паседжанні,

могуць вырашацца толькі пад час урачыстых працаў. Іншыя праблемы будуць разглядацца або пад час звычайных працаў, або пад час урачыстых паводле рашэння Вялікага майстра.

Артыкул 15

На урачыстых паседжаннях Вялікага ўсходу Вялікі майстар альбо той, хто будзе выконваць ягоныя абавязкі, мае права спыніць працы братаў, якія не ўваходзяць у склад Вялікага ўсходу.

Артыкул 16

Акрамя рытуальных сходаў Вялікі ўсход Польшчы будзе збірацца чатыры разы на год, а менавіта, у другой палове лютага, чэрвеня, верасня і снежня. Пад час гэтых сходаў і ў выпадку неабходнасці, прызначанай Вялікім майстрам, паседжанні могуць адкладацца з дня на дзень на працягу 7 дзён.

Артыкул 17

Выбары будуць адбывацца ў лютым. Змяненне заканадаўства – толькі на адным паседжанні, а менавіта, у снежні.

Артыкул 18

Вялікі ўсход можа быць сабраны Вялікім майстрам нечаргова, але не па пытаннях, што датычаць заканадаўства.

Раздел IV. Вялікі майстар і яго Вялікая рада.

Артыкул 19

Вялікі майстар з'яўляецца кіраўніком Ордэна. Ён жа кіруе працамі Вялікага ўсходу, Вялікай Найвышэйшай рады, Найвышэйшай капітулы, сябрам якой становіцца шляхам выбараў, Вялікага варштату і ўсіх Камісій. Асоба Вялікага майстра – святая, і калі хто-небудзь адмовіць шанавачыя правы, якія належаць Вялікаму майстру, будзе аддадзены пад суд па ініцыятыве Вялікага прамоўцы. Усе дакументы Вялікага ўсходу і Варштату Вялікіх афіцэраў, а таксама ўсе дзеянні ложаў, будуць пачынацца згадкай пра кіраванне Вялікага майстра. Калі працамі кіруе сам Вялікі майстар, то ягонага подпісу і подпісу Сакратара дастаткова, каб лічыць кожны дакумент сапраўдным. У адсутнасць Вялікага майстра дакументы павінны падпісваць той, хто трымае ў руцэ малаток, і абодва Дазорцы. Вялікі майстар прадастаўляе мажлівасць выступлення на ўсіх паседжаннях, дзе ён трымае малаток, але таксама мае права ўдарам малатка спыніць выступ, калі хто-небудзь злоўжывае правам на выступ. Нікому нельга адмовіць у выступе па адной тэме. Ад яго залежыць прадастаўленне мажлівасці выступіць яшчэ раз. Калі нейкая прапанова будзе выказана адпаведным спосабам, Вялікі майстар павінен адразу ж пасля разгляду прапановы прыступіць да галасавання; яно не адбудзецца толькі, калі ён палічыць патрэбным закрыць ложу.

Артыкул 20

Вялікі майстар мае права прызначэння на пасады, пералічаныя ў Артыкуле 12. Прызначае кіраўнікоў усіх камісій, а таксама часовых намеснікаў Вялікіх афіцэраў, калі смерць або адстаўка прымусіць іх пакінуць пасады.

Артыкул 21

Вялікі майстар мае права зменшыць пакаранне ложки альбо муляра, за выключэннем выгнання брата з Таварыства альбо закрыцця ложки назаўсёды.

Артыкул 22

Вялікі майстар па просьбе ложки мае права дадаць годы, патрэбныя альбо да ўступлення ў Ордэн, альбо для атрымання першых трох ступеняў.

Артыкул 23

Вялікі майстар мае права прыпыніць выкананне пасадаў Вялікімі афіцэрамі і Афіцэрамі да першага сходу Вялікага ўсходу, на якім павінен паведаміць пра прычыны такога рашэння.

Артыкул 24

Прадметам дзеянняў Вялікіх саноўнікаў, якія складаюць Раду Вялікага

майстра, з'яўляецца дапамога Вялікаму майстру ў выкананні ўсіх абавязкаў, якія ён выконвае як кіраўнік Ордэна.

Артыкул 25

Першы з шэрагу Вялікіх саноўнікаў замяняе Вялікага майстра ў кіраўніцтве ўсімі працамі.

Артыкул 26

Каб першы з шэрагу саноўнікаў мог карыстацца прэагатывамі Вялікага майстра, згаданымі ў артыкулах 19, 21, 22, 23 і 24, неабходны дазвол, выданы Вялікім майстрам.

Артыкул 27

У выпадку адсутнасці Вялікага майстра на Усходзе Варшавы болей, чым на 3 месяцы, альбо ў выпадку ягонага выезду з краіны, пра што Рада Вялікага майстра павінна паведаміць Вялікі варштат, усе атрыбуты Вялікага майстра (апроч згадкі ягонага імя ў дакументах вольных муляраў) пераходзяць да першага з шэрагу Вялікага саноўніка, які прысутнічае на Вялікім усходзе Варшавы. А ў выпадку смерці абавязкі Вялікага майстра пераходзяць да Рады саноўнікаў, і толькі ў дадзенай сітуацыі ўсе дакументы Рады выходзяць з дадаткам *sede vacante*.

Артыкул 28

Вялікія саноўнікі пад час выканання сваіх абавязкаў не маюць права займаць пасады ні ў Вялікім усходзе, ні ў асобных ложах.

Артыкул 29

Адносіны з краёвым урадам і іншымі Усходамі належаць да кампетэнцыі Вялікага майстра і ягонаі Рады.

Раздзел V. Найвышэйшая капітула

Артыкул 30

Прадметам абмеркавання Найвышэйшай капітулы ў яе ўласным складзе з'яўляецца нагляд за дагматычнымі працамі ў ложах і ўсе дзеянні, якія датычаць навукі Ордэна.

Артыкул 31

Найвышэйшая капітула складаецца з 27 сяброў, у т.л. Вялікіх саноўнікаў.

Артыкул 32

Кожны сябра Найвышэйшай капітулы, калі не з'яўляецца афіцэрам на Вялікім усходзе альбо Паўнамоцным прадстаўніком якой-небудзь ложа, на паседжанні Вялікага ўсходу будзе мець права выступу па кожнай праблеме.

Раздзел VI. Паўнамоцныя.

Артыкул 33

Прадстаўнікі Правінцыяльных ложаў і ложаў св. Яна, будуць абірацца штогод з ліку братоў гэтых ложаў, якія па меншай меры маюць ступень Майстра і больш 30 гадоў узросту. Кожная ложа св. Яна, якая працуе на іншым Усходзе апрача Варшавы, будзе абіраць Прадстаўніка або з ліку сваіх сяброў, або з сяброў іншых ложаў, якія жывуць на Усходзе Варшавы.

Артыкул 34

Прадстаўнікі Капітулярных ложаў будуць абірацца ў Капітулярных ложах штогод з ліку братоў вышэйшых ступеняў, якія належаць да вольнага мулярства Польскага. Абраны Прадстаўнік павінен мець як мінімум найвышэйшую ступень, у якой працуе тая Капітулярная ложа.

Артыкул 35

Ніхто не можа быць Паўнамоцным прадстаўніком болей чым адной лобы і не можа займаць ніякай пасады ў Вялікім усходзе.

Артыкул 36

Кожная Капітулярная і Сімвалічная ложа праз свайго Прадстаўніка вядзе непасрэдную карэспандэнцыю з Найвышэйшай капітулай і Вялікім варштатам.

Артыкул 37

Кожны Прадстаўнік мае права прысутнічаць на паседжанні Вялікага варштату столькі разоў, колькі будзе трэба дзеля інтарэсаў яго лобы. Вялікі варштат абавязаны выклікаць Прадстаўніка на свае паседжанні кожны раз, калі там будуць разглядацца пытанні, якія будуць датычыць ягонай лобы.

Артыкул 38

Спіс кандыдатаў на пасады Вялікіх афіцэраў і афіцэраў Вялікага ўсходу складаюць Прадстаўнікі братоў рэгулярных масонаў, якія па меншай меры маюць трэцюю ступень, узрост больш за 30 гадоў і калісьці займалі пасады ў лобы, падпарадкаванай Вялікаму ўсходу.

Кожны Прадстаўнік мае права назваць двух кандыдатаў. У выпадку яго адсутнасці адзін з прысутных Прадстаўнікоў шляхам жрэбія вызначае ягонага намесніка з ліку двух кандыдатаў.

Раздзел VII. Вялікі варштат

Артыкул 39

Вялікі варштат Вялікіх афіцэраў складаецца з 13 Вялікіх афіцэраў з рашаючым голасам і афіцэраў з голасам дарадчым. Прадметам дзеянняў гэтага Варштату з'яўляецца:

- a, Выкананне законаў.
- b, Стварэнне сімвалічных жожаў.
- c, Нагляд над працамі сімвалічных жожаў.
- d, Абмеркаванне і падрыхтоўка праектаў законаў.
- e, Падрыхтоўка адміністрацыйных рашэнняў <...>
- f, Суд паводле Артыкула 8.
- g, Выданне зваротаў, інструкцый і рэзалюцый, якія датычаць выканання працы.

Раздзел VIII. Пра галасаванне

Артыкул 40

Пры выбарах Вялікіх саноўнікаў і Вялікіх афіцэраў галасаюць толькі Паўнамоцныя.

Артыкул 41

Вялікія саноўнікі разам з Паўнамоцнымі прадстаўнікамі галасуюць па справах Вялікага ўсходу як апошняя інстанцыя, за выключэннем справаў супраць Прадстаўнікоў.

Артыкул 42

Наймагутны Вялікі майстар будзе мець два галасы, як пад час паседжанняў, так і пры выбарах. Тое ж будзе мець той, хто замяняе Вялікага майстра пад час ягонай адсутнасці.

Артыкул 43

Па ўсіх пытаннях, не ахопленых гэтымі артыкуламі, права голасу належыць усім сябрам Вялікага ўсходу.

Артыкул 44

Калі хто-небудзь з прадстаўнікоў-дэпутатаў выкажа жаданне, каб прапанова галасавалася тайна, Вялікі майстар павінен падтрымаць гэтую прапанову, за выключэннем пытанняў заканадаўства і суда.

Раздзел IX. Тэрмін кіравання

Артыкул 45

Вялікі майстар і Вялікія саноўнікі абіраюцца штогод.

Артыкул 46

Штогод адзін з шасці Вялікіх саноўнікаў павінен скласці паўнамоцтвы, а яго месца запоўняць Прадстаўнікі, якія зрабляць новы выбар. У выпадку смерці або адстаўкі, абраны на вакантнае месца новы саноўнік выконвае абавязкі на тэрмін, які заставаўся ягонаму папярэдніку, і ў ніякім выпадку не займае месца перад старымі саноўнікамі.

Артыкул 47

Саноўнікі, якіх прызначае Вялікі майстар, займаюць пасады на працягу аднаго года.

Раздзел X. Спосаб абрання

Артыкул 48

Вялікі майстар будзе абірацца большасцю галасоў поўнага складу Вялікага ўсходу паводле артыкула 9 дадзенага Статуту з ліку братоў, што належаць да вольнага мулярства Польскага, пачынаючы з 3-й ступені. Калі ніводны з братоў не атрымае большасці, паўторныя выбары адбываюцца з двух або больш братоў, якія атрымалі найбольшую падтрымку. Пры паўторным галасаванні зноў вырашае большасць, а вынікі залежаць ад адзінства меркаванняў.

Артыкул 49

Найвышэйшая капітула дзеля выбару сваіх сяброў складае спіс кандыдатаў, якія маюць вышэйшую ступень пасвячэння, і колькасць якіх у тры разы перавышае патрэбную лічбу. З гэтага спісу Прадстаўнікі абяруць аднаго, які будзе адпавядаць наступным патрабаванням:

- a, Мае больш за 36 гадоў.
- b, Мае найвышэйшую ступень.
- c, Мае вопыт кіравання або як Майстар кафедры, або як яе Прадстаўнік, або на якой-небудзь іншай пасадзе Вялікага ўсходу.

Артыкул 50

Вялікія саноўнікі будуць абірацца Прадстаўнікамі Капітулярных і Сімвалічных ложаў з ліку сяброў Найвышэйшай капітулы.

Артыкул 51

У выпадку смерці або адстаўкі з пасады Вялікага майстра Вялікі ўсход на першым жа сваім паседжанні прызначае дату выбараў.

Артыкул 52

У выпадку смерці або адстаўкі аднаго з Вялікіх саноўнікаў або аднаго з Вялікіх афіцэраў Паўнамоцныя прадстаўнікі праводзяць абранне на самым першым квартальным паседжанні Вялікага ўсходу, паводле палажэнняў дадзенага Статуту, што, аднак, не змяняе значэння звычайных выбараў.

Раздзел XI. Законнасць пастановаў Вялікага ўсходу

Артыкул 53

Усе рашэнні Вялікага ўсходу прымаюцца большасцю галасоў.

Артыкул 54

Той, хто трымае першы малаток, мае рашаючае слова ў выпадку роўнасці меркаванняў і вырашае спрэчныя моманты па ўсіх пытаннях і на ўсіх паседжаннях, апроч выпадкаў, звязаных з Судом, калі роўнасць галасоў вядзе альбо да апраўдання, альбо да змяншэння пакарання.

Артыкул 55

Для прызнання законнасці пастановаў патрэбная колькасць сяброў

1. У Вялікім усходзе:

2/3 Паўнамоцных прадстаўнікоў, два Саноўнікі і 7 Вялікіх афіцэраў.

2. У Вялікім варштаце:

Вялікіх саноўнікаў – 7, з якіх не больш трох могуць быць замененыя саноўнікамі.

Раздзел XII. Парадак прыняцця законаў**Артыкул 56**

У сваіх прынцыпах Канстытуцыйны Статут з'яўляецца нязменным. Аднак праз кожныя 9 гадоў мажлівы перагляд і папраўка асобных артыкулаў па ініцыятыве асобных жожаў, калі практыка ўказвае на гэтую неабходнасць.

Артыкул 57

Законы, прынятыя на Вялікім усходзе, не могуць быць адмененыя раней, чым праз 3 гады пасля прыняцця.

Артыкул 58

Кожны законапраект або праект папраўкі дадзенай Канстытуцыі з улікам вышэйазначанага тэрміну, падаецца непасрэдна жожаі або яе Прадстаўніком у Раду Вялікага майстра. Гэты праект Рада Вялікага майстра або перадае Вялікаму варштату або паведамляе прычыны яго непрыняцця. Аднак пасля аднадушнага рашэння Прадстаўнікоў Рада Вялікага майстра павінна будзе пададзены праект адаслаць на разгляд Вялікаму варштату.

Артыкул 59

Вялікі варштат займаецца разглядам і рэдагаваннем законапраектаў, прысланых з Рады Вялікага майстра. Такі падрыхтаваны праект за подпісам Вялікага майстра Вялікі варштат перасылае жожам, а потым прапануе сходу Вялікага ўсходу.

Артыкул 60

Пры абмеркаванні законапраектаў Вялікім усходам, ніводны Паўнамоцны прадстаўнік не можа быць заменены. Таксама не можа быць тайнага галасавання.

Артыкул 61

Пакуль не пройдзе 12 тыдняў з дня уручэння Паўнамоцным прадстаўнікам ложаў законапраекту, ён не можа быць унесены на разгляд Вялікага ўсходу.

Артыкул 62

Такім самым спосабам будзе ўведзены Скарбавы Статут.

Артыкул 63

Адносна адміністрацыйных палажэнняў, якія будуць прыняты Вялікім варштатам саноўнікаў, Вялікі варштат павінен звярнуцца да Рады Вялікага майстра з запытаннем, ці не пярэчаць гэтыя Палажэнні дадзенаму Канстытуцыйнаму Статуту? Калі Рада Вялікага майстра прызнае іх адпаведнымі Статуту, тады адміністрацыйны Статут стане абавязковым для першага квартальнага паседжання Вялікага ўсходу, на якім ён будзе прадстаўлены для зацвярджэння Паўнамоцным прадстаўнікам.

Артыкул 64

У выпадку смерці Вялікага майстра або ягонаму зыходу з пасады перш, чым наступіць абранне новага Вялікага майстра, аніводны законапраект не можа быць прынятым.

Раздзел XIII. Пра Адапцыйныя ложы

Артыкул 65

Стварэнне Адапцыйных ложаў з'яўляецца атрыбутам Вялікага ўсходу.

Загалавак XIV. Фонды вольных муляраў

Артыкул 66

Усе фонды ложаў з'яўляюцца іх уласнасцю.

Артыкул 67

Патрэбы Вялікага ўсходу будуць вызначаныя Паўнамоцнымі прадстаўнікамі на Вялікім усходзе па прадстаўленню Вялікага варштату ў форме гадавой выплаты, таксама адносна надзвычайных патрэбаў, і будуць забяспечаныя з фондаў ложаў.

Раздзел XV. Адказнасць

Артыкул 68

Вялікі майстар як кіраўнік Ордэну і Вялікія саноўнікі як яго Рада адказныя за дакладнае выкананне Канстытуцыйнага статуту; яны маюць права нагляду, каб усе ўлады, што належаць да структуры Вялікага ўсходу, а таксама Капітулярныя, Правінцыяльныя і Сімвалічныя ложы, падпарадкаваныя Вялікаму ўсходу Польскаму, цалкам прыстасоўваліся да Канстытуцыйнага статуту.

Артыкул 69

Вялікі ўсход Польскі ў межах Каралеўства не прызнае ніводнай ложы, якая б залежала ад чужой Улады вольнамулярскай альбо не прызнала абавязковасць выканання гэтага Статута.

Часовыя распараджэнні

I. Гэты Статут з'яўляецца абавязковым і замяняе Статут 5783 г. Аднак тыя артыкулы згаданага Статуту, якія датычаць правілаў падтрымання ладу, захаваюць сваю моц пакуль не будуць замененыя новым арганізацыйным правам.

II. У адпаведнасці з гэтым Канстытуцыйным статутам Вялікі майстар будзе абраны ўсім складам Вялікага ўсходу паводле артыкула 9. Шэсць Вялікіх саноўнікаў толькі ў гэты раз будуць абраныя Вялікім майстрам з шэрагу кандыдатаў, прадстаўленых у трохкратнай колькасці, з сяброў Найвышэйшай капітулы паводле артыкула 50 гэтага Статуту; таксама 13 Вялікіх афіцэраў Усходу будуць абраныя самімі Прадстаўнікамі. У выбарах могуць удзельнічаць толькі тыя сябры Вялікага ўсходу, якія падпісалі Канстытуцыйны статут.

III. Паколькі патрэба арганізацыйнага права і ўвядзення аднастайнасці працаў патрабуе хуткай выпрацоўкі ўсяго таго, што адносіцца да нармальнай арганізацыі кожнай улады, таму, не чакаючы тэрміна ўвядзення ў жыццё правоў, запісаных у Канстытуцыі, пастанаўляем:

каб такое арганізацыйнае права як мага хутчэй было выпрацавана і Вялікаму ўсходу прадстаўлена на яго надзвычайнае паседжанне для разгляду і зацвярджэння.

Мы, Старшыя кіраўнікі Ордэну, сябры Найвышэйшай капітулы, пад Малатком магістральным сабраныя, праект гэтага Канстытуцыйнага статуту вольнага мулярства Польскага прызнаём добрым і карысным для Ордэну, у доказ прыняцця яго ўласнымі рукамі падпісваем.

Адбылася дня 6 месяца III года ісціннага 5820 або эры звычайнай 1820 г. 6 траўня ў Даліне Варшавы.

Подпісы:
 Ражнецкі
 Брат Вінцэнт Аксамітоўскі
 Аўгустын Глінскі
 Фрыдэрык Пфаф
 Ян Караль Вільман
 Станіслаў Класоўскі
 Караль Гофман
 Ян Залускі
 Станіслаў Навакоўскі
 Францішак Дорнфельд

Ян Вэнглінскі
Асінскі
Вэнгжэцкі
Віктар Шолдрскі
Эліаш Алой

Станіслаў Патоцкі Вялікі майстар, Прэзідэнт Найвышэйшай капітулы
(L.S.)

Мы, ніжэйпадпісаўшыся Прадстаўнікі ложаў, усведамляючы, што далейшае спазненне паправак старой Канстытуцыі нашай, можа прынесці шкоду вольнамулярскаму Ордэну, таксама як відавочнай небяспекай для яго была бы замена ягоных старых прынцыпаў, усведамляючы таксама, што дадзены праект, прыняты ад Найвышэйшай капітулы, гэтага не дапускае, згаджаемся і дазваляем, каб ён быў абвешчаны ў якасці Канстытуцыі Ордэна вольнага мулярства Польскага.

Адбывалася пад Усходам Варшавы дня 16 месяца III ісціннага года 5820 альбо эры звычайнай дня 16 траўня 1820.

Подпісы:

Як прадстаўнік Вышэйшай капітулы пад асобнай назвай “Братоў, аб’яднаных пад паўночнай зоркай”. Падпісваю Ражнецкі.

Як прадстаўнік Надзвычайнай ложи Ніжэйшай капітулы пад асобнай назвай “Святыня спакою”. Падпісваю Караль Гофман.

Як прадстаўнік Слаўнай і Дасканалай ложи Св. Яна пад асобнай назвай “Паўночная паходня”. Падпісваю Якуб Фрыдэрык Гофман.

Як прадстаўнік Слаўнай і Дасканалай ложи “Братоў палякаў, аб’яднаных на Усходзе Варшавы”. Падпісваю Аўгустын Глінскі, Майстар кафедры.

Як прадстаўнік Слаўнай і Дасканалай ложи Св. Яна пад асобнай назвай “Еднасць”, якая працуе на Усходзе Замосця. Падпісваю брат Францішак Дорнфельд.

Як прадстаўнік Надзвычайнай ложи Ніжэйшай капітулы пад асобнай назвай “Гара Вавель у Даліне Кракава”. Падпісваю брат Ян Караль Вільман.

Як прадстаўнік Надзвычайнай ложи Ніжэйшай капітулы пад асобнай назвай “Сапраўдная еднасць”, якая працуе на Усходзе Любліна. Падпісваю брат Міхал Пётроўскі.

Як прадстаўнік Слаўнай і Дасканалай ложи Св. Яна пад асобнай назвай “Вузел еднасці”, якая працуе на Усходзе Наваградка. Падпісваю брат Станіслаў Навакоўскі.

Як прадстаўнік Слаўнай і Дасканалай ложи Св. Яна пад асобнай назвай “Славянская еднасць на Усходзе Варшавы”. Падпісваю Антоні Гужкоўскі.

Як прадстаўнік Вышэйшай капітулы Віленскай. Падпісваю Станіслаў Вэнгжэцкі.

Як прадстаўнік Ніжэйшай капітулы пад асобнай назвай “Святая Феміда”. Падпісваю брат Станіслаў Малахоўскі.

Па выразнаму загаду маёй ложы падпісваю Багуміл Святаполк-Мірскі* , Прадстаўнік і Намеснік ложы “Мінерва на Усходзе Варшавы”.

Як прадстаўнік ложы Св. Яна на Усходзе Дубна, якая працуе пад назвай “Усходняя зара”. Падпісваю Якуб Панкрацы Сажаньскі.

Як прадстаўнік ложы Св. Яна Віленскі “Славянскі арол”. Падпісваю Кэмпен.

Піўніцкі s. a. ложы К.П.

Такарскі s. a. ложы “Плоцкі трохвугольнік”.

Тэадор Ноэль s. a. ложы “Вернутая вольнасць на Усходзе Любліна”.

Эліаш Алой прадстаўнік ложы Св. Яна на Усходзе Вроцлаўка.

Зачытана на паседжанні Вялікага ўсходу дня 3 траўня ісціннага года 5820.

Станіслаў Патоцкі, Вялікі майстар

Павінна быць апублікавана

С.Патоцкі, В.М.

Па загаду Надзвычайнага і

Наймагутнага Вялікага

майстра Вялікага ўсходу

за Брата Вялікага сакратара

падпісваю брат Фелікс Павел Сжэдзінскі,

Сакратар Вялікага варштату.

*Падрыхтоўка да друку, пераклад і каментар
Алеся Смаленчука*

* У тэксце – Swatopelk Mirski.